

Cseh Györgyi

Az iskolaszékek működésének regionális segítése

Elsőként arról szeretnék beszélni, hogy az iskolaszékek miként épültek be a helyi érdekérvényesítés rendszerébe, másodikként arról, hogy munkájukat milyen módon lehet, kell, illetve tudjuk segíteni, harmadikként pedig egy aktuális kérdésről – az iskolák pedagógiai programjáról – szólnék.

Nem vagyok iskolaszéki tag, Szegeden dolgozom pedagógiai szakértőként a Pedagógiai Segítő Központban. Az oktatási törvény megjelenése után kezdtem el foglalkozni az iskolaszékekkel, mert szülőként és pedagógusként egyaránt érdekelt megalakításuk, működésük. Szülőként számomra ugyan eddig is nyitva álltak a szülői és gyermekérdekek egyéni érvényesítésének útjai, hiszen, abban az esetben, ha bármilyen problémám is volt az iskolával, átirathattam gyermekemet egy másikba. Arra is volt módom, hogy szabadon válasszam meg az új iskolát. Az iskolaszékek létrejöttétől azt vártam, hogy nagyobb teret, több lehetőséget kap majd a kollektív szülői-gyermeki érdekek érvényesítése, például ezentúl nem a gyermekemet viszem egy másik iskolába, ha bármiféle gondom, problémám adódik az iskolánkkal, hanem ott, helyben befolyásolhatom a történéseket.

Pedagógusként azt gondoltam, izgalmas lehetőség rejlik abban, hogy a törvény elrendelte az iskolaszékek létrehozását. Azt vártam ugyanis, hogy az a szakmai autonómia, amellyel ma már minden közoktatási intézmény rendelkezik törvényi szinten, az iskolaszékek által társadalmi legitimitást kap. Az iskolaszékben a pedagógus partnereket talál az intézményfenntartóban és a szülőkben ahhoz, hogy a gyerekek érdekében még többet és még hatékonyabban tudjon tenni.

Az iskolaszékek a helyi érdekérvényesítés rendszerében

Milyen módon tudták vagy akarták a helyi önkormányzatok bekapcsolni az iskolaszékeket az érdekérvényesítés rendszerébe? 1995 tavaszán, amikor már egy éve álltak az iskolaszékek, az Országos Közoktatási Intézet Kutatási Központja végzett egy önkormányzatokkal kapcsolatos kutatást. Ebben a munkában megvizsgáltam az iskolaszékek érdekérvényesítési lehetőségeit az önkormányzatokban. Néhány esettanulmányt készítettem, ezekből három modellt szeretnék bemutatni: a probléma három megoldási kísérletét, annak sikerét, illetve kudarcát. Úgy gondolom, hogy kimenetelétől függetlenül tanulságos mindegyik próbálkozás. A három település, ahol a figyelemre méltó három modell született, egy község, egy kisváros és egy nagyváros.

A mintegy 4000 lakosú község Budapest vonzáskörzetében van. Itt is, mint általában minden önkormányzatnál a képviselő-testületek mellett bizottságok működnek. A vizsgált község önkormányzatánál a döntés-előkészítésnek sajátos rendszere alakult ki, a bizottságok és a képviselő-testület közé beépült egy ún. koordinációs bizottság, amely nem más, mint az összes bizottság együttesen. A döntés-előkészítési folyamat ebben a községben úgy megy végbe, hogy a bizottságok saját hatáskörükben megtárgyalják a felmerült problémákat, előterjesztése-

ket, és mielőtt a képviselő-testületi ülésre sor kerülne, az összes bizottság – amelynek vannak képviselő és nem képviselő tagjai – tart egy úgynevezett koordinációs bizottsági ülést. Ezeken minden egyes alkalommal jelen van a helyi iskola iskolaszékének az elnöke és az iskola igazgatója. Közvetlenül és aktívan vesznek részt az ülésen, képesek befolyásolni a községben az iskolával, oktatás-üggyel kapcsolatban hozott döntéseket. A helyszínen kiderült, hogy mindez nem formális, hanem valóban tartalommal telt gyakorlat, jól működő rendszer.

A kisváros, egy 20-22 ezer lakosú bányászváros, nehéz gazdasági helyzetbe került a bányák bezárása, a nagymértékű munkanélküliség miatt. Fejlett, az első önkormányzati választásokig visszanyúló demokratikus hagyományokat letem ebben a városban.

Amikor az első választások megtörténtek, a város pedagógustársadalma rendkívüli módon aktivizálódott. A polgármesternél, majd a képviselő-testületnél elmondták és meg is valósították azt az elképzelésüket, hogy a művelődési és sportbizottság – amely tagjainak a számát öt főben állapították meg – két külső tagja is választással kerüljön be a bizottságba. A két külső tag egy szülő és egy pedagógus lett. A nagyon alaposan kitalált és végiggondolt választási folyamat lényege az volt, hogy a város minden oktatási-nevelési intézménye (négy általános iskola, egy gimnázium, egy szakmunkásképző) állított egy-egy pedagógusjelöltet. Erről a listáról a város minden egyes pedagógusa titkosan választhatta meg azt, akiről feltételezte, hogy a leghatékonyabban, legjobban, legeredményesebben tudja majd a pedagógusok érdekeit képviselni a városban. A bizottság szülő tagját hasonló módon választották. A jelölteket a szülői munkaközösségek állították, és a szülők választhatták ki közülük azt, akit szülői érdekek megjelenítésére, képviselése érdekében a legalkalmasabbnak találtak.

Ennek az eljárásnak nemcsak az volt a lényege, hogy maga a folyamat végbe ment, hanem a legfőbb értelme, előnye az volt, hogy ezáltal az érintett pedagógus és szülő jelenléte az önkormányzati bizottságban nagyobb legitimitációt nyert, hiszen mögöttük voltak azok, akik őket megválasztották, odaküldték, és akiknek elszámolási kötelezettséggel tartoznak arról, miként képviselik csoportjuk érdekeit.

Ilyen előzmények után különösen érdekes, miként történt az iskolaszékek létrehozása a városban. Nos, a már kialakult demokratikus hagyomány alapján ugyanígy folytatódott.

A városi önkormányzat felajánlotta az oktatási intézményeknek, hogy nevezék meg, kit látnának szívesen az iskolaszékben az önkormányzat képviselőjében. Minden egyes oktatási intézmény megadta jelöltjét, és a képviselő-testület kivétel nélkül elfogadta őket: azokat bízta meg az önkormányzat iskolaszéki képviselőjével, akik élvezték az iskolák bizalmát. 16 iskolaszéki helyet kellett betöltenie az önkormányzatnak, és erre a 16 helyre az iskolák választási javaslata szerint 2 képviselő-testületi tag és 14 önkormányzati hivatalnok került. Az elosztás magyarázata nagyon egyszerű: az iskolák pillanatnyi, illetve hosszú távú érdekei érvényesültek. Annak megfelelően javasolták iskolaszékükbe az apparátusi tagokat, hogy a szociális, az építés- vagy gyámügyi, a beruházási ügyintézőnek, a szervezési, illetve lakossági osztályvezetőnek vagy a pénzügyi referensnek az iskolát segítő munkájára számítottak-e. Aszerint kérték, választották tehát ki az önkormányzat iskolaszéki képviselőjét, hogy kinek a támogatását várták (vagy azért, mert sok náluk a veszélyeztetett gyerek, vagy mert az iskola átépítése folyamatban van).

A második fontos kezdeményezés az volt, hogy a polgármester megfogalmazta az önkormányzat iskolaszéki delegáltjai számára, minek a képviselőjét várja el

tőlük. Ettől magától azonban még nem vált világossá, hogy milyen módon tudnak megjelenni az iskolaszékeken keresztül az oktatással kapcsolatos különböző igények a képviselő-testületben.

A harmadik helyi kezdeményezés eredménye egy jó szervezeti modellnek a kialakítása volt. Létrehoztak egy viszonylag nagy létszámú, úgynevezett szakmai egyeztető fórumot. Ennek a testületnek a pedagógusok, a szülők és más érdekképviseleti szervek reprezentánsai a tagjai. Minden egyes szűkebb csoport maga választotta ki azt a személyt, aki őket képviseli a fórumon. A pedagógusokat egy óvodavezető, egy általános iskolai vezető és egy középiskolai igazgató képviseli. Három szülő választottak a fórumba az iskolaszéki tagok, illetve az elnökök közül. Ugyanígy kerültek be az érdekképviseleti szervek, a közalkalmazotti tanácsok és a fenntartók képviselői: a művelődési és sportbizottság elnöke, valamint a polgármester. Kíváncsi voltam arra, hogy a szakmai egyeztető fórum formális lesz-e vagy működőképes. Napjainkban, amikor tanulócsoportokat kell összevonni, megszüntetni, iskolákat kell bezárni, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a város alapvetően éppen erre a szakmai egyeztető fórumra támaszkodva készül a rendkívül kedvezőtlen intézkedéseket megtenni.

A harmadik egy nagyvárosnak a példája, ahol mintegy 60 oktatási intézményben kellett iskolaszéket létrehozni. A képviselő-testület úgy döntött, hogy minden iskolaszékbe három főt delegál. Ezzel természetesen meghatározta az iskolaszékek tagjainak a létszámát is, amelynek ennek megfelelően 9-nek kellett volna lennie. Szabályozta továbbá azt is, hogy a három fő milyen szempontok alapján kerüljön az iskolaszékbe. Egy fő az adott választókerület, választókörzet képviselője, egy listás képviselő, a harmadik pedig az Oktatási és Ifjúsági Bizottság tagja kell hogy legyen. Ebből az következtetett, hogy ha egy választókerületben több iskola működött, akkor a kialakult szabályozásnak megfelelően a választókerület képviselőjének több iskolaszékben is képviselnie kellett (volna) az önkormányzatot. Ha gyorsszámolást végzünk, kiderül, hogy a 60 oktatási intézmény mindegyikénél három-három önkormányzati küldöttel számolva, 180 iskolaszéki helyre kellett önkormányzati képviselőt delegálni. Ha ezt összevetjük azzal, hogy a képviselő-testület 58 fős volt, akkor mindegyikükre jutott egy iskolaszéki tagság. Mivel az Oktatási és Ifjúsági Bizottság 10 tagú volt, ezért voltak olyan képviselők, akik 5-6 iskolaszéknel képviselték az önkormányzatot.

Megindult a próbálkozás az ilyen módon létrejött problémák megoldására. Az Oktatási és Ifjúsági Bizottság azt javasolta az intézményeknek, hogy foglalják bele az iskolaszékek szervezeti és működési szabályzatába, hogy ne születhessen döntés abban az esetben, ha az egyik oldal teljesen hiányzik. A megoldást tovább nehezítette az az önkormányzati döntés, hogy három képviselője lehetőleg különböző pártokból kerüljön ki. Ez azt jelentette, hogy két, de legtöbb esetben három párt képviselője jelent meg az iskolaszéki üléseken. Az önkormányzat delegáltjainak többsége megpróbált ugyan megfelelni a feladatnak, de az bizony, hogy 5-6 iskolaszék ülésére valaki rendszeresen eljárjon, sok nehézséggel járt. Volt köztük, aki egyáltalán meg sem próbálta, és egyáltalán nem jelent meg az iskolaszék ülésein. Azok viszont, akik eljártak és kezdték megismerni belülről az iskolák problémáit, az önkormányzatnál annak az egy-két iskolának az érdekeit próbálták meg érvényesíteni, amely(ek)nél iskolaszéki tagok voltak. Tehát arról szó sem volt, hogy az oktatásügy egészét képviselték volna a döntéshozatal folyamatában.

Mire vezetett mindez? Amikor a választások után felállt az új képviselő-testület, az önkormányzat újabb döntést hozott, amely szerint a jövőben minden

iskolaszékbe már csak két tagot delegál. Az iskolák erre különbözőképpen reagáltak. Kiderült, hogy van olyan iskola, amely még mindig nem tudja, hogy iskolaszékének ki a két önkormányzati tagja. Van olyan is, amelynek az iskolaszéke jelenleg 9 helyett már csak 8 fővel működik, mert úgy döntött, hogy ha a jól működő három fő szülő és három fő pedagógus mellett ott van két önkormányzati képviselő, nem változtatják meg, nem csökkentik a létszámot. Ehelyett az egyes oldalak előírt 1/3–1/3–1/3-os arányát nem vették figyelembe. Sajnos van olyan iskola is, ahol az iskolaszék egyáltalában nem működik. Végül is a városban nem sikerült az iskolaszékekön keresztül bekapcsolni a szülői érdekeket a helyi érdekvédelem rendszerébe.

A szerzett tapasztalatok alapján levonható néhány általános, országosan jellemző következtetés, tendencia. Az iskolaszékbe delegált önkormányzati tagokat általában ott cserélték, ahol valamiféle pártpolitikai érdek is közrejátszott a kiválasztásukban. Ahol nem ez történt, ott általában megmaradtak a korábbi iskolaszéki tagok. Nem találkoztam olyan iskolaszékkel, amely bárkitől bármilyen többletjogosítványt kapott volna. Volt néhány hely, ahol kifejezetten vitatták, hogy az iskolaszék jogorvoslati fórum. Tipikusnak mondható, hogy az önkormányzatok nem fogalmazták meg, mit várnak el az iskolaszékek önkormányzati képviselőitől, sőt nem is tartottak velük semmilyen szervezett kapcsolatot. Több helyen formális volt az önkormányzati tag iskolaszéki részvétele, vagy dolgozott ott, vagy nem. Senki sem kötelezte őt arra, hogy a tevékenységéről bármilyen módon beszámoljon. Nagyon sok helyen tapasztaltam azt, hogy a pedagógusok bizalmatlanok az iskolaszékkel szemben. Néhány helyen kifejezetten ellenségesek voltak: még nem nagyon értették meg, milyen lehetőségeket rejt számukra is annak a léte. Szintén sok helyen volt probléma, miként lehet elérni, biztosítani, hogy az iskolaszékben helyet foglaló szülők ott ne csak a saját egyéni érdeküket, hanem ténylegesen az iskolába járó gyerekek szüleinek az érdekét képviseljék.

Az iskolaszékek munkájának segítése

Sok iskolaszékben, ahol megfordultam, a beszélgetések során nyilvánvalóvá vált számomra, hogy valamilyen módon segíteni kellene a munkájukat, természetesen csak azokat, amelyek erre igényt tartanak.

Már létező, az egész országban igénybe vehető az Iskolafejlesztési Alapítvány, amelynek a tevékenységére felhívom az érdeklődők figyelmét. Az alapítvány az iskolaszékek megalakulása idején kidolgozott egy középtávú projektet, ezt a fejlesztési programot nyilvánosságra hozta és felajánlotta az iskolaszékeknek. Milyenfajta segítséget nyújt ennek a keretében? Az Iskolafejlesztési Alapítványnak az iskolaszékek munkáját segítő tevékenysége kiterjed az egész országra. Szervez konferenciákat, tréningeket, vannak tapasztalatcserék. Kialakított egy információs láncot is. 1994. december 9–10-én szervezték meg az első konferenciát Iskolaszék és helyi társadalom címmel, majd áttértek a közvetlenebb segítséget nyújtó formák, szemináriumok rendezésére.¹

Az IFA rendezvényein együtt vannak az iskolaszék különböző oldalainak képviselői, bőséges lehetőség nyílik tapasztalatcserére, a jelenlévők sok, az iskola-

¹ 1995. június 21–23-án Óbudán rendezték meg az iskolaszékek első nyári tábort, november 24–25-én Szegeden, a Tabán általános iskolában iskolaszéki tréninget szerveztek; a következő összejövetelre 1996 tavaszán Miskolcon kerül sor.

széki munkához szükséges konkrét, új ismeretre, technikára tesznek szert. A vállalkozásokat általában az Iskolafejlesztési Alap szakértő tagjai, illetőleg felkért szakemberek végzik. Különböző tréningeket tartanak az érdekegyeztetéshez szükséges emberi-szakmai képességek fejlesztésére, a konfliktusok kezelésében és feloldásában való jártasságok alakítására (szituációs játékok segítségével is), a kommunikációs képességek fejlesztésére; van lehetőség pódiumbeszélgetésre meghívott szaktekinetékkel; folyik törvényértelmezési problémák megbeszélése, valamint jogi tanácsadás; lehet mintákat, modelleket kérni és cserélni. (Legutóbb a pedagógiai program volt a központi téma.)

Az országos segítségnyújtás fontos forrása az alapítvány által kiadott Iskolaszékek Hírlevele című ingyenes periodika, amely negyedévente jelenik meg, és sok érdekes, hasznos közleményt tartalmaz az iskolaszékek mindhárom oldalán részt vevők munkájáról. Ezenkívül a régi iskolaszékek tevékenységét ismerteti történeti beszámolókból, bemutatja a hazai és a nemzetközi tapasztalatokat, közöl tanulmányokat, sajtófigyelőt, bibliográfiát. (A Hírlevél bárki számára elérhető, aki igényli, annak szívesen elküldik.²)

Az Iskolafejlesztési Alapítványon keresztül az egyes iskolaszékek konkrét, egyedi segítséget is kaphatnak. Az alapítvány tagjai jászolgálati tevékenységre is vállalkoznak. Hogyha valahol például olyan konfliktushelyzet alakul ki, amelyet a közvetlenül érintettek nem tudnak megoldani, akkor kiszállnak a helyszínre, s megpróbálják a problémát szakértő tanácsokkal és különböző technikák segítségével kezelni, feloldani. Részt vállalnak a gondokkal küzdő kistérségi iskolaszékek segítő kapcsolatainak megszervezésében is.

A továbbiakban arról a segítségről szeretnék beszámolni, amelyet mi magunk próbálunk nyújtani az iskolaszékeknek. Ez természetesen – helyzetünkönél fogva – sokkal szűrelyebb. A Pedagógiai Segítő Központ egy integrált, Szeged városa által fenntartott intézmény, amelyben a pedagógiai szakszolgálat és a pedagógiai szakmai szolgáltatás egyaránt megtalálható. Nálunk van logopédus, nevelési tanácsadó és a tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottság, illetve pedagógiai szakmai szolgáltatás. Pszichológusok és pedagógiai szakértő munkatársak vállalkozhatnak arra, hogy foglalkozzanak az iskolaszékek problémáinak megoldásával vagy munkájuk segítségével. Ilyen például a konfliktuskezelés a helyszínen. Szükség szerint megjelenünk az iskolaszéknél. Pszichológus kollégáink konfliktuskezelő programot, tréninget is szerveznek. Nagyobb vállalkozásunk az, hogy megpróbáljuk a szülői érdekeket az iskolaszéken keresztül bekapcsolni a helyi oktatási döntéshozatalba, elérni, hogy a szülői érdekek ott is szervezetteren megjelenjenek. Az a véleményem, hogy erre nagy szükség van, hiszen jelenleg olyan átalakulás zajlik az oktatásügyben, amelyet a szülők nélkül nem szabad végigcsinálni. A változások egyszerre gazdasági és tartalmi jellegűek. Megindult a közoktatás helyi racionalizálása, ugyanakkor minden nevelési-oktatási intézmények – ezzel párhuzamosan – pedagógiai programot, illetve helyi tantervet kell készítenie.

A pedagógiai program

Az iskola pedagógiai programja olyan komplex dokumentum, amely a törvényben leírtaknál is bővebb, mert kell, hogy tartalmazza az iskola filozófiáját, értékrend-

² A szerkesztőség – Budapest V., Dorottya utca 8. – kéri, hogy a Hírlevél megküldését a név, lakcím, telefon megjelölésével a következő postacímre küldjék: Iskolafejlesztési Alapítvány, Budapest, Pf. 120. Szabó Judit.

jét, célrendszerét, mindent, ami az oktatással és a neveléssel kapcsolatos, úgymint a helyi tantervet, a belső értékelési rendszert stb., valamint a működés teljes rendjét. Azt hiszem, hogy jó pedagógiai programot csak hosszú fejlesztő munka eredményeként lehet elkészíteni, éppen ezért minél előbb el kell minden iskolának kezdenie a kidolgozását. A legfontosabb ezzel a dokumentummal kapcsolatban az, hogy annak egy alkufolyamat eredményének kell lennie. Alkudokumentumnak, minden érintett fél bevonásával.

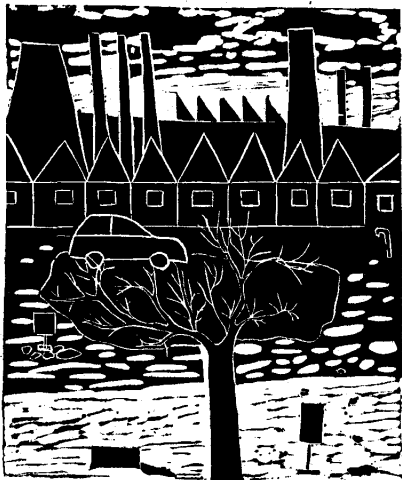
A szakmai szolgáltató műhelyek, a szakmai szolgáltatásban dolgozók a pedagógiai program készítésében – csakúgy, mint sok más területen – sokat tudnak segíteni. Léteznek olyan fejlesztő programok, amelyek segítségével lehetőség van az iskolák vezetőinek felkészítésére, vagy a tantestületek fejlesztő munkájában való részvételre; az iskolaszék pedagógiai program készítését támogató tevékenységének segítségével. Az iskola a pedagógiai program készítése előtt helyzetelemzést és igényfelmérést végez. Fontos ugyanis minden intézmény számára, hogy ismerje, tudja, mit vár tőle a klientúra. Az iskolának érdeke, hogy a lehetőségeihez és adottságaihoz képest a lehető legjobban kielégítse a szülői igényeket. A pedagógiai program készítésének folyamatában az iskolaszék is részt vállalhat: megvizsgálhatja a szülői elégedettséget, illetve felmérheti a szülői igényeket. Ennek ismeretében megfogalmazhatja elvárásait az iskolaszék az iskola számára. Sor kerülhet szülői reprezentatív mintán, vagy teljes szülői körben végzett kérdőíves adatfelvételre, illetve szülőkkel folytatott csoportos interjúkra. Ehhez léteznek eszközök, s a felmérések elvégzéséhez, valamint az adatok elemzéséhez, értékeléséhez a szakmai szolgáltatók segítségét nyújthatnak.

Az iskolának: a pedagógusoknak és a szülőknek egyfelől egyezségekre kell jutniuk abban, hogy mi az, amit a klientúra elvár az iskolától, és mi az, amit a külső és belső feltételek, lehetőségek figyelembevételével az iskola fel tud a klientúrának ajánlani. Másfelől azonban a pedagógiai programnak alapidokumentumnak kell lennie az iskola és a fenntartó között is, hiszen a szakmai programok megvalósításához a fenntartó adja a pénzt. Ezért nem az a járható út, hogy az iskola elkészít egy fantasztikusan szép programot, majd odateszi a fenntartó elé azzal, hogy azt meg szeretné valósítani, mert lehet, hogy azt a választ kapja, hogy „nem megy, mert nincs rá pénz”. Ezért szükséges a pedagógiai program megalkotása során folyamatos alkunak működnie. A pénz és a szolgáltatás között pontos megfelelést kell teremteni, mert ez a transzformáció az egyetlen eszköz arra, hogy a fenntartó és az intézmény közötti egyeztetés során szakmai kérdésekről legyen szó. Noha a programot a tantestület fogadja el, de – mint tudjuk – a fenntartónak nagyon komoly jogosítványa van: a programot ő hagyja jóvá.

Kérdés, hogy a fenntartónak mikor van lehetősége arra, hogy az iskola által elfogadott pedagógiai programot ne hagyja jóvá. Három esetben van erre módja. Az egyik az, ha bármilyen törvényességi akadály van az elfogadásnak; a második az, amikor valami nem jelenik meg a programban, amit a fenntartó elvár az iskolától és finanszírozni is hajlandó, a harmadik pedig, amikor olyan szakmai tartalom jelenik meg a pedagógiai programban, amit a fenntartó nem akar finanszírozni. Ezek az eshetőségek is azt mutatják, hogy folyamatos alkunak kell működnie ahhoz, hogy az iskolák olyan pedagógiai programot alkossanak meg, amelyhez a fenntartó a program finanszírozására meg tudják nyerni. A fenntartói finanszírozással összefüggésben nagyon fontos figyelembe venni az iskola alapító okiratát, hiszen abban a fenntartó szabályozta az iskola tevékenységi körét. A pedagógiai program elfogadása előtt az intézmény nevelőtestületének egyeztetnie kell az

iskolaszékekkel, a szülői szervezetekkel, a diákönkormányzattal. A törvény értelmében egyetértési joga egyik szervezetnek sincs, de a velük való egyeztetésnek, megegyezésnek nagy legitimáló ereje lehet, ezért a tantestületnek érdemes ezt megtennie. A *pedagógiai programot jóváhagyó fenntartónak viszont kötelessége kikérni az iskolahasználók véleményét az intézmény pedagógiai programjáról a döntés előtt. Ennek többféle módja lehetséges: A szülők esetében elképzelhető, hogy az iskolaszékeken keresztül tájékozik a fenntartó, az iskolaszékek véleményét kéri a pedagógiai programról.*

Reméljük, hogy a pedagógiai program az iskolaszékek részvételével készül el. A törvényi szabályozás szerint a program nyilvános dokumentum. Ez azt jelenti, hogy mind a szülőknek, mind valamennyi más, az iskolai oktatásban-nevelésben érintett számára elérhető, hozzáférhető lesz. A kidolgozott pedagógiai program nyílt lap az iskoláról környezete számára, és biztosítja az állandóságot akkor is, ha egy iskolaszéki választás alkalmával az iskolaszék tagjai kicserélődnek, ha a szülők aktív részvételével jön létre.

Németh Veronika, 12 éves